

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 28. studenoga 2007.

Efrem Sirac, pjesnik boanskih otajstava

Draga braćo i sestre!

Uspoređujući ga s Afraatom, o kojem smo govorili u prethodnoj katehezi, mnogo više podataka imamo o svetom Efremu Sircu, rođenom u Nisibi oko 306. godine u kršćanskoj obitelji. Efrem je najvaniji predstavnik kršćanstva sirske jezika. On je uspio na jedinstveni način pomiriti poziv teologa i pjesnika. Odgojen je i rastao je uz Jakova, biskupa Nisibija (303.-338.), a zajedno je s njime utemeljio teološku školu svoga grada. Nakon biskupskoga ređenja snano je bio uključen uivot mjesne kršćanske zajednice sve do 363. godine, kad je Nisibi pao u ruke Perzijanaca. Efrem je tada prešao u Edesu gdje je nastavio sa svojom propovjedničkom djelatnošću. Umro je u tome gradu 373. godine kao rtva zaraze što ju je dobio brinući se za oboljele od kuge. Predaja kae da je Efrem bio monah, no on je zapravo pripadao onoj skupini ljudi - muškaraca i ena - koji se, kako nekoć tako i danas, u potpunosti posvećuju Kristu u sluenju crkvenoj zajednici, prihvaćajući djevičanstvo i siromaštvo.

Efrem je bez sumnje najveći među sirske ocima i najznamenitiji pjesnik čitavog patrističkoga doba. Od njega nam je ostao zamjetan broj djela koja se mogu u četiri kategorije: djela pisana uobičajenom prozom (njegova polemička djela ili biblijska tumačenja); djela u pjesničkoj prozi; homilije u stihovima; i konačno himni koji su zasigurno i njegovo najopsenije djelo. Riječ je o piscu koji je pod mnogim vidovima bio bogat i zanimljiv, no osobito se to odnosi na njegov teološki profil. elimo li se pribliiti Efremovu nauku, moramo od samoga početka naglasiti činjenicu da je njegova teologija u poetskom obliku: tako mu poezija omogućuje da produbi teološko promišljanje putem paradoksa i slika. Naravno, moe biti iznenađujuće da se kod istoga pisca mogu istovremeno naći, s jedne strane, briga za pravovjerje na trojstvenoj i kristološkoj razini, a s druge strane, uporaba

poetske književne vrste s izuzetno obilnim i izvrsno iskorištenim simboličkim načinom govora.

Zapravo, Efrem u svojoj potrazi za Bogom, u svojem načinu teološkoga promišljanja, slijedi upravo stazu paradoksa i simbola. Međusobno suprotstavljene slike kod njega imaju posebnu ulogu, jer mu služe kad eli podvući otajstvo Boga. Navodimo, primjerice, nekoliko sjajnih slika preuzetih iz himana O rođenju Kristovu. Pred Djevicom Efrem nadahnutim tonom izriče svoju zadivljenost:

"Gospodin dođe u nju
kako bi postao slugom.
Riječ dođe u nju
kako bi šutjela u njezinu krilu.
Grom dođe u nju
kako ne bi bučio.
Pastir dođe u nju
a, evo, rađa se Jaganjac koji tiho plače.
Jer Marijino je krilo
preokrenulo uloge:
On koji je sve stvorio
zaposjeo ga je, ali siromašan.
Svevišnji dođe u nju (Mariju),
no uđe u nju ponizan.
Sjaj dođe u nju,
no odjeven poniznim pelenama.
On koji sve daruje
upozna glad.
On koji sve napaja
upozna eđ.
Gol i svučeni iziđu iz nje,
on koji (ljepotom) sve odijeva"
(Himan "De Nativitate" 11,6-8).

Da bi izrekao otajstvo Krista, Efrem koristi veliku raznolikost tema, izričaja, slika. U jednom od svojih himana na dobro povezuje Adama (u raj) s Kristom (u Euharistiji):

"Bi tako da je
mačem kerubina
zatvoren bio
put prema stablu ivota.
No za narode,
Gospodar toga stabla
dao se sam za hranu

u (euharistijskom) prinosu.

Stabla Edena

dana su za hranu

prvome Adamu.

Poradi nas, sam vrtlar

toga Vrta

učinio se hranom

naših duša.

Svi smo doista izašli

iz Raja skupa s Adamom,

koji ga je napustio.

Sad kad ondje (na kriju) kopljem

mač uklonjen,

moemo se vratiti"

(Himan 49,9-11).

Govoreći o Euharistiji, Efrem se služi dvjema slikama: eravicom i uarenim ugljenom, i biserom.

Tema eravice preuzeta je iz proroka Izaije (usp. 6,6). Slika je to serafina koji klješćima uzima ar i samo dodiruje prorokove usne kako bi ih očistio; kršćanin, pak, dodiruje ali i guta ar, a to je sam Krist:

"U tvome kruhu krije se Duh

kojega se ne moe jesti;

u tvome je vinu plamen koji se ne moe piti.

Duh u tvome kruhu, plamen u tvome vinu:

to je divota što je naše usne primaju.

Serafin ne mogaše prste pribliiti aru,

koji bijaše samo priblien usnama Izaijinim;

nit' su ga prsti dotakli, nit' su ga usne progutale;

no nama je Gospodin oboje dozvolio.

Plamen sa srdpom siđe uništiti grešnike,

no plamen milosti silazi na kruh i ostaje.

Umjesto plamena koji uništi čovjeka,

jeli smo plamen u kruhu

i oivljeni smo"

(Himan "De Fide" 10,8-10).

Sliku bisera Efrem koristi u svojim himnima kao sliku vjere, otajstva Boga, Riječi koja je postala čovjekom, čija je narav čista i nedostina poput svjetla kojim sjaji biser:

"Stavih (biser), braćo moja, na dlan ruke svoje,

ne bih li ga promotrio.

Pogledah ga s ove i one strane:

sa svih je strana jednako izgledao.

(Takvo) je traenje Sina, nedostino,
jer ono je sve svjetlo.

U njegovu sjaju, vidjeh Sjajnoga,

koji ne postaje taman;

u njegovoj čistoći,

vidjeh veliki znak tijela našega Gospodina,

koje je čisto.

U njegovoj nepodjeljivosti,

vidjeh istinu,

koja je nepodjeljiva.

(Himan "O Biseru" 1,2-3).

Efremov lik i danas je aktualan u ivotu raznih kršćanskih Crkava. Otkrivamo ga ponajprije kao teologa koji, polazeći od Svetoga pisma, poetski promišlja otajstvo otkupljenja čovjeka, što ga je izveo Krist, utjelovljena Riječ Boja. Njegovo je teološko razmišljanje izrečeno slikama i simbolima preuzetim iz prirode, iz svakidašnjeg ivota i iz Biblije. Poeziji i himnima za liturgijsku uporabu, Efrem ulijeva didaktički i katehetski karakter; riječ je o teološkim himnima prilagođenim za recitiranje i liturgijsko pjevanje. Efrem se slui ovim himnima prigodom liturgijskih slavlja u širenju nauka Crkve. Oni su se u to doba pokazali kao izuzetno učinkovito katehetsko sredstvo za kršćansku zajednicu.

Vano je Efremovo razmišljanje o Bogu stvoritelju: ništa u stvorenju nije izolirano, a svijet je, uz Sveto pismo, Boja Biblija. Koristeći se na pogrešan način svojom slobodom, čovjek izvrće poredak svemira. Za Efrema je vana uloga ene. Svijet u kojem on o tome govori uvijek je po tom pitanju pokazivao osjetljivost i poštovanje: Isusovo prebivanje u krilu Marijinu na osobit je način uzvisilo dostojanstvo ene. Za Efrema, kao što nema Otkupljenja bez Isusa, tako nema ni Utjelovljenja bez Marije. Boanska i ljudska dimenzija otajstva našega otkupljenja nalaze se već u Efremovim tekstovima; na poetski način i slikama koje su u temelju svetopisamskoga podrijetla, on priprema teološku podlogu, a u nekom smislu i sam teološki jezik velikih kristoloških definicija crkvenih koncila 5. stoljeća.

Efrem, kojega kršćanska predaja časti naslovom "harfe Duha Svetoga", ostao je đakonom svoje Crkve kroz cijeli svoj ivot. Bio je to odlučujući i simboličan izbor: bio je đakon, to jest posluitelj, bilo u liturgijskom otajstvu, bilo, još korjenitije, u ljubavi prema Kristu kojega je na nedostian način opjevao, bilo, u konačnici, i u ljubavi prema braći koje je rijetkom umješnošću uvodio u poznavanje boanske Objave.

1. prosinca obilježava se Svjetski dan borbe protiv AIDS-a. Duhom sam blizu svima koji pate zbog ove strašne bolesti kao i njihovim obiteljima, a posebice onima koji su izgubili nekog od svojih najbližih. Svima obećajem svoju molitvu.

elja mi je, usto, potaknuti sve osobe dobre volje da pojačaju napore na zaustavljanju širenja virusa HIV, da se suprotstave preziru kojem su često izloženi oni koji su zaraženi, te da se brinu za bolesne, posebno o onima koji su još djeca.

Papin pozdrav hrvatskim hodočasniciima na hrvatskom:

Srdačno pozdravljam hrvatske hodočasnike, osobito vjernike iz Varadina i Zagreba. Neka vas Duh Sveti vodi da sve više proničete otajstva vjere i u njoj svakodnevno pronalazite odgovor na najvažnija pitanja svoga života. Hvaljen Isus i Marija!